

TÖÖINSPEKTSIOONI

2004. AASTA I KVARTALI ARUANNE

1. 2004. aasta järelevalve prioriteedid ja tegevuse eesmärgid.

- 1.1 Sotsiaalministeeriumi strateegilistest eesmärkidest töökeskkonna ohutuse ja tööelu kvaliteedi osas tulenevad ülesanded:
  - 1.1.1 Tööga hõivatute hulgas tööõnnetustes vigade ja surmasaanute osatähtsuse protsendi vähendamine;
  - 1.1.2 Tööõnnetuste läbi kaotatud tööpäevade arvu vähendamine;
  - 1.1.3 Illegaalsete ja vormistamata töösuhete osakaalu vähendamine.
- 1.2 Tööinspektsiooni 2004.a järelevalve prioriteedid:
  - 1.2.1 Töökeskkonna seisundi kontrollimise ja hindamisega nõuda töökeskkonna viimist vastavusse töötervishoiu ja tööohutuse õigusaktide nõuetega eelkõige ettevõtetes, milliseid ei ole aastatel 1999-2003 kontrollitud (s.t ei ole kontrollitud pärast töötervishoiu ja tööohutuse seaduse jõustumist) ning ettekirjutuste täitmise kontrollimisega nendes ettevõtetes hinnata järelevalve tulemusena ettevõtete töökeskkonnas toimunud muudatusi.
  - 1.2.2 Ettevõtetes ohtlike kemikaalide (s.h kantserogeenide ja mutageenide) ja neid sisaldavate materjalide käitlemisel tekkivate ohtude väljaselgitamisele suunatud sihtkontrolliga nõuda tööandjatelt abinõude rakendamist neist ainetest lähtuvate tervisekahjustuste vältimiseks või vähendamiseks.
  - 1.2.3 Tööandjapoolse tööõnnetuste uurimise taseme parandamisele suunatud sihtkontrolliga tagada tööõnnetuste uurimine vastavuses Vabariigi Valitsuse 13.05.2003.a määruse nr 146 "Tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste registreerimise, teatamise ja uurimise kord" nõuetega ning nõuda tööandjatelt tööõnnetuste ennetamiseks kavandatud abinõude täitmist eesmärgiga vältida samalaadsete tööõnnetuste kordumine.
  - 1.2.4 Töö- ja puhkeaja seaduse sätete täitmise sihtkontrolliga tööaja summeerimise ja ületundidega töötamise üle tagada töö- ja puhkeaja normidest kinnipidamine pikas töövahetuses töötamise korral ning seaduses sätestatud ületundide piirnormide järgimine.
  - 1.2.5 Euroopa Vanemtööinspektorite Komitee (SLIK) soovitustest lähtuva sihtkontrolliga suunata ehitusettevõtjate tegevus tööohutuse parandamisele ehitustöödel.

2. Järelevalvealane tegevus

- 2.1 2004. aasta I kvartalis viidi läbi 2001 kontrollimist (2003.a samal perioodil - 1290), neist 1189 korral kontrolliti töötervishoidu ja tööohutust reguleerivate õigusaktide täitmist ja 812 korral töösuhteid reguleerivate õigusaktide täitmist. Kontrollimistega haarati 1049 ettevõtet, neist 349-s hinnati töökeskkonda kui tervikut. Kohalike inspektsioonide järelevalvealast tegevust iseloomustab lisa 1. Hinnangud tööandjate tegevusele töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevate ülesannete täitmisel on esitatud lisa 2, hinnangud ettevõtete töökeskkonnaseisundi kohta lisa 3 ja ülevaade ettevõtetes esinevatest ohuteguritest lisa 4. Ülevaade kontrollimistest maakondade lõikes on esitatud lisa 5.

- 2.2 Tööandjatele esitati 695 ettekirjutust, kusjuures töötajate elule ohtliku töö tegemine peatati 19 töökohal ning ohtliku töövahendi kasutamine keelati 27 juhul.
- 2.3 Väärteomenetluse seadustiku alusel menetleti 34 juriidilise isiku ja 12 füüsilise isiku (2003.a I kv – vastavalt 15 ja 7) väärteoasja. Juriidilistele isikutele määrati trahve 185 400 krooni (2003.a I kv – 75 500 kr) ja füüsilistele isikutele 10 020 krooni (2003.a I kv – 14 120 kr). Kokku määrati trahve 195 420 krooni (2003.a I kv – 89 620kr). Asendustäitmise ja sunniraha seaduse alusel hoiatati sunnirahaga 242 tööandjat 683 400 krooni ulatuses. Sunniraha pöörati täitmisele 6 juhul 17 200 krooni.
- 2.4 Uuriti 116 raske ja 5 surmaga lõppenud tööõnnetuse asjaolusid ja põhjuseid (2003.a I kv vastavalt 265 ja 3).
- 2.5 Töölepingu seaduse ning töö- ja puhkeaja seaduse alusel vaadati läbi 1047 tööandjate taotlust. Tööandjatele anti 841 nõusolekut või kooskõlastust, mis puudutasid 12 818 töötajat. Töölepinguseaduse § 68 alusel anti nõusolek osalise tööaja rakendamiseks või töötajate osaliselt tasustatavale puhkusele saatmiseks 54 ettevõtte 6025 töötajale (2003.a I kv – 104 ettevõtte 8125 töötajale). Töölepinguseaduse § 31 lg 1 ja § 75 alusel registreeriti 569 töölepingut (2003.a I kv – 854).
- 2.6 Vaadati läbi ja lahendati 48 töötaja kirjalikku avaldust (2003.a I kv – 88).
- 2.7 Töötervishoiu, tööohutuse ja töösuhete probleemide lahendamisel nõustati 668 tööandjat ja nende esindajad ning 954 töötajat (2003.a I kv vastavalt 1285 ja 2055).

3. Tööõnnetused ja kutsehaigused

3.1 Tööõnnetused

2004.a I kvartalis esitati Tööinspeksiooni kohalikele inspeksioonidele 850 tööõnnetuse raportit (2003.a I kv – 899). 1000 töötaja kohta toimus 1,4 tööõnnetust (2003.a I kv – 1,5). Tööülesannete täitmisel sai surma 10 ning raske tervisekahjustuse 243 töötajat (2003.a I kv vastavalt 7 ja 263). 10-st surmaga lõppenud tööõnnetusest toimusid 4 liikluses, 1 röövkallaletungi tagajärjel ja 1 sõjaväelasega teenistusülesannete täitmisel, s.t 10-st õnnetusest 6 ei toimunud töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumise tagajärjel.

Tööõnnetuste arv vähenes Tallinnas ja Harjumaal, Ida-Virumaal, Lääne- ja Hiiumaal, Põlvamaal, Pärnumaal, Tartumaal, Valgamaal, Võrumaal, kuid kasvas Jõgevamaal, Järvamaal, Lääne-Virumaal, Saaremaal ja Viljandimaal.

1000 töötaja kohta toimus kõige rohkem tööõnnetusi Lääne-Virumaal – 3,7 (2003.a I kv – 3,5); Järvamaal – 2,7 (2003.a I kv – 1,8) ja Jõgevamaal – 2,0 (2003.a I kv – 1,0).

Analüüsides tööõnnetusi tegevusalade järgi, selgub, et 1000 töötaja kohta toimub kõige rohkem tööõnnetusi:

- Puidutööstuses – 4,3;
- paberitööstuses – 3,7;
- mööblitööstuses – 3,4;
- keemiatööstuses – 3,1;
- toiduainetööstuses – 3,1;
- mäetööstuses – 2,5;
- metallitööstuses – 2,3.

Raskeid tööõnnetusi toimus kõige rohkem:

- puidu- ja mööblitööstuses – 34 (14%);
- hulgi- ja jaekaubanduses – 29 (12%);
- metallitööstuses – 26 (11%);
- ehituses – 21 (9%);

3.2 Kutsehaigused

2004. aasta I kvartalis on Tööinspeksioonis registreeritud 42 esmaselt diagnoositud kutsehaigestumisjuhtumit, kuid neist 8 juhul on kutsehaigus esmaselt diagnoositud 2003. aasta viimastel päevadel ja ei olnud seepärast lülitatud 2003. aasta aruandesse. Seega diagnoositi 2003. aastal 109 esmast kutsehaigust (mitte 101 nagu see oli esitatud 2003.a aruandes)

2004. aasta I kvartalis diagnoositi SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Töötervishoiu ja Kutsehaiguste Keskuse poolt 34 esmast kutsehaigust 30 inimesel, neist 18 mehel ja 12 naisel. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (2003.a I kv – 25) on esmaselt diagnoositud kutsehaiguste arv kasvanud 9 juhtumi võrra.

- Maakonniti on enim diagnoositud esmaseid kutsehaigusi:

	<u>2004.a I kv</u>	<u>2003.a I kv</u>
Põlvamaa	6 e 17%	3
Pärnumaa	5 e 15%	1

2 esmaselt diagnoositud kutsehaigusjuhtumit on registreeritud 6 maakonnas – Ida- Virumaal, Jõgevamaal, Järvamaal, Lääne- ja Hiiumaal, Tartumaal ja Võrumaal.

- Enim diagnoositud kutsehaigusteks on:

	<u>2004.a I kv</u>	<u>2003.a I kv</u>
ülekoormushaigus	14 e 41% kõigist juhtumitest	11
vaegkuulmine	8 e 23%	9
vibratsioonitõbi	8 e. 23%	4

Viimase 2 aasta jooksul on enim esmaselt diagnoositud kutsehaiguseks ülekoormushaigus. Käesoleva aasta I kvartalis on diagnoositud 1 käte ülekoormushaigus naistöötajal kalatööstuses ja endisel keevitajal karpaalkanali sündroom, mis kuulub samuti ülekoormushaiguste hulka. Diagnoositud ülekoormushaigusega kutsehaigete keskmine vanus on 51 aastat. Samuti on diagnoositud 1 pneumokonioos (kopsutolmustus) asbesti ja räniühendite tolmust endisel lukksepal.

- Kutsealade järgi on enim diagnoositud esmaseid kutsehaigusi:

	<u>2004 I kv</u>	<u>2003 I kv</u>
traktoristid	12 e 35%	9
põllutöeline, loomakasvataja	6 e 17%	3
muud	5 e 15%	4

Traktoristidest on kolmel diagnoositud vaegkuulmine ja vibratsioonitõbi. Ainult vaegkuulmine on diagnoositud kahel ja ainult vibratsioonitõbi neljal endisel traktoristil. Nimetatud haiguste teke ja süvenemine on seletav pikaajalise töötamisega ülenormatiivses müras, normist suuremas vibratsioonis.

Ülekoormushaiguse tekkimise ja süvenemise põhjuseks on raske füüsiline töö (sh. raskuste tõstmine), pidev staatiline pingeline luu- ja lihassüsteemile. I kvartalis kontrollitud ülekoormushaiguse diagnoosi saanud põllumajandustöötajatel (loomakasvatatajad) oli põhjuseks on füüsiliselt raske töö. Ülekoormushaiguste arengut soodustab pikaajaline töö halbades mikrokliima (õhu temperatuur ja -niiskus, tuuletõmme) tingimustes. Haigestunute keskmine vanus on 52 aastat.

- Vanuse järgi on esmaseid kutsehaigusi diagnoositud:
  - 61 – 70 aastastel – 5 (1 naine, 4 meest)
  - 51 – 60 aastastel - 18 esmast kutsehaigust (7 naist, 11 mees)
  - 41 – 50 aastastel - 8 esmast kutsehaigust (5 meest, 3 naine)
  - 31 – 40 aastastel – 1 esmast kutsehaigust (1 mees)
  - 21 – 30 aastastel – 1 esmast kutsehaigust (1 naine)

30 aastasel kutsehaigel diagnoositi allergiline kontaktdermatiit kontaktist toksiliste ärritavate ainetega. Antud juhul Tööinspeksioon alustas tööandja suhtes väärteomenetlust.

40 aastasel lihatöötajal diagnoositi ülekoormushaigus.

Tööinspektorite poolt uuritud kutsehaigestumisjuhtumite puhul selgub, et tööandjad ei täida seadusest tulenevaid nõudeid riskianalüüsi korraldamises, töötajate tervisekontrollile suunamises. Toiduainetetööstuse- ja põllumajandustöötajate puhul suunatakse töötajad tervisekontrolli Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse alusel (perioodsus 2 aastat), kuid töökeskkonna ohuteguritest tulenevat tervisekontrolli tööandja ei korralda.

2004.a I kvartalis on Töötervishoiu Keskusele teatatud 250 tööst põhjustatud haigestumisest. 118 korral on diagnoositud müratekkene kuulmislangus puidutööstuse, töötleva tööstuse, põllumajanduse ja ehitustöötajatel. Keskmine vanus neist naistel on 46 ja meestel 51 aastat. 32 töötajal on lisaks müratekkesele kuulmislangusele diagnoositud ka luu- lihassüsteemi haigusi. Seega müratekkene kuulmislangust on diagnoositud kokku 150 inimesel ehk 60% I kvartalis diagnoositud tööst põhjustatud haigestumistest. 63 töötajal ehk 25% diagnoositi ülekoormushaiguse nähud (õlavöötme müofastsiaalsed valud ja epikondüliidid puidu- ja õmblustööstuse töötajatel). Ülekoormusnähtude tekkimise põhjusteks on korduvad ühetaolised liigutused jõu rakendamise, sundasendid, tööd staatilise lihaspingega. Kahel korral diagnoositi peopesakõõluste deformatsioon pidevast mehhaanilisest survest peopesadele, soodustas töö välitingimustes. Deformatsiooni teke on iseloomulik pika staažiga transporditöötajatele (autojuhid).

Ülaltoodust võib järeldada, et Eesti töökeskkonnas on müra probleemiks. Kui kutsehaigestumiste puhul on enim diagnoositud ülekoormushaigus, siis tööst põhjustatud haigestumiste puhul on enim diagnoositud müratekkene kuulmislangus. Kuulmislanguse põhjuseks on kuulmisnärvide kahjustus. Kui on juba tekkinud kuulmislangus, siis see enam ei taastu. Seega peavad tööandjad suuremat tähelepanu pöörama võimalustele mürataseme vähendamiseks töökeskkonnas. Arvestama peab ka asjaoluga, et mõningate tööprotsesside puhul ei ole võimalik müra vähendada. Sellisel juhul peab tööandja pöörama suuremat tähelepanu töökorralduslikule poolele – töötajate rotatsioonile, isikukaitsevahenditele ning nende kasutamisele, tööaja lühendamisele jne.

4. Töövaidlused.

Töövaidluskomisjonid tegutsevad igas maakonnas, kuid töövaidluskomisjonide juhatajad on ametis ainult 6 maakonnas, s.h. Tallinnas ja Harjumaal (3), Ida-Virumaal (2) ja Tartumaal (2), kes omakorda lahendavad töövaidlusi ka Järva-, Rapla- ja Läänemaal ning Lääne-Viru, Jõgeva- ja Põlvamaal. Võrumaa töövaidluskomisjoni juhataja lahendab vaidlusi ka Valgamaal ning Pärnumaa töövaidluskomisjoni juhataja Viljandimaal. Saaremaa töövaidluskomisjoni juhataja lahendab vaidlusi ainult oma maakonnas.

Käesoleval aastal on taas muudetud aruande vormi. Aruandlusse on lisandunud p.6.4 - avaldaja loobumine nõudest ja 6.5 - avaldaja mitteilmumine. Muudatused on seotud individuaalse töövaidluse lahendamise seaduse muutmisega.

Seoses Tööinspektsiooni töö auditeerimisega Sotsiaalministeeriumi poolt ja nende poolt tehtud ettepanekutega töö parandamiseks, on aruandesse lisandunud p.11 - avalduse laekumisest 1 kuu jooksul istungile määratud avalduste arv. Eelnimetatu näitab ära selle protsendi töövaidlusavalduste arvust, mis on töövaidluskomisjonide poolt tähtaegselt kuulamisele määratud ning on üks töövaidluskomisjonide töö efektiivsuse näitaja. Esitatud 886 avaldusest määrati 1 kuu jooksul istungile 624 avaldust ehk 70,5% esitatud avalduste üldarvust.

Avaldusi töövaidluskomisjonidele on käesoleva aasta I kvartalis esitatud 886 (2003.a 918). Töötajate avaldusi oli 869 (2003.a 899) ja tööandjate avaldusi 18 (2003.a 19). Eelmisest aastast lahendamata jäänud avaldustega kokku oli töövaidluskomisjonides I kvartalis lahendamisel 1305 (2003.a 1299) avaldust, mis on mõnevõrra vähem kui eelmise aasta samal perioodil.

Lahendati I kvartali jooksul 762 avaldust (2003.a I kv 728). Neist rahuldati täies ulatuses 423 (~57 %), osaliselt 189 (~25 %) ja jäeti rahuldamata 131 (~18 %). 2003.a samal perioodil vastavalt 385, 209 ja 113. Istungeid peeti 1023 (2003.a 950). Edasilükatud istungite arv 267. Taas üle aasta on kõige sagedasemaks istungite edasilükkamise põhjuseks poole põhjendatud taotlus - 150 juhul. Erinevalt möödunud aastast kus kõige sagedasemaks põhjuseks oli asjaolude täpsustamise vajadus - 99 juhul.

Menetlus on lõpetatud 14 (2003.a I kv 27) asjas põhjusel, et see ei kuulu töövaidluskomisjoni pädevusse. Kuid kõige sagedasem põhjus on avaldaja nõudest loobumine - 43 juhul ja kohe järgneb 40 juhuga avaldaja mitteilmumine.

Töövaidlusasjades ei ole alati vaja või ei saa teha sisulist otsust, sest pooled kas jõuavad eelnevalt kokkuleppele - 51 juhul või juba ülalnimetatud nõudest loobumise või mitteilmumise tõttu.

Töötajate nõuded:

Nõuete struktuur on muutumatu läbi aastate.

I saamata palga, lõpparve või töölepingu lõpetamise hüvitise nõuded - 751 (2003.a I kv 750, 2002.a I kv 746, 2001.a I kv 693)

II tööraamatu, lõpparve kinnipidamise hüvitise nõuded - 278 (2003.a I kv 310, 2002.a I kv 441, 2001.a I kv 401)

III töölepingu lõpetamise ebaseaduslikuks tunnistamise nõuded - 219 (2003.a I kv 201, 2002.a I kv 217, 2001.a I kv 266).

Töölepingu lõpetamise on vaidlustanud s.h 16 (2003.a 4) isikut, kes on rasedad või kasvatavad alla 3-aastast last ning 2 (2003.a 2) töötajate esindajaks valitud isikut.

Kõiki muid nõudeid on esitatud kordades vähem.

Tööandjate nõuded:

Tööandjad on esitanud ainult 18 (2003.a I kv 19, 2002.a I kv 6) avaldust, millest 17 (2003.a I kv 15, 2002.a I kv 3) on töötaja poolt tekitatud materiaalse kahju hüvitamise nõuded ja 5 (2003.a I kv 4, 2002.a I kv 3) muud nõuded.

Järgmisesse kvartalisse jäi lahendamiseks 403 (2003.a I kv 383, 2002.a I kv 355) avaldust.

Koormuse jaotus töövaidluskomisjonide juhatajate vahel on ühtlustumas, kuid vaatamata sellele lahendatakse Tallinna- ja Harjumaal töövaidluskomisjonides (võttes arvesse ka Järva-, Rapla- ja Läänemaa) endiselt kõige enam avaldusi. Ka I kvartalis oli see arv 351, mis on 46% (2003.a 331, 42%) riigis lahendatud avalduste koguarvust. Järgnevad Ida-Virumaa (koos Lääne-Virumaaga) 156 ja 20,5% (2003.a 160, 22%), Tartumaa (koos Jõgeva- ja Põlvamaaga) 115 ja 15% (2003.a 124, 17%) lahendatud avaldusega. Kõige rohkem lahendatud avaldusi 1 töövaidluskomisjoni juhataja kohta on samuti Tallinnas ja Harjumaal, keskmiselt 117 (2003.a I kv 95), järgnevad Ida-Virumaa juhataja keskmiselt 78 (2003.a I kv 80) ja Tartumaa juhataja keskmiselt 58 (2003.a I kv 62) avaldusega. Ka Saaremaa töövaidluskomisjoni juhataja lahendas k.a. I kvartalis 58 avaldust.

Priit Siitan
Peadirektor